

שיח פדגוגי באמצעות תצפית ומשוב

ערכת עזר

- 1, שיחה לפני תצפית בשיעור
2. תיעוד השיעור
3. שיחת משוב לאחר התצפית בשיעור
4. מסקנות מהשיח הפדגוגי
5. דוגמאות אפשריות לתיעוד התצפית

1. שיחה לפני התצפית

ישנה חשיבות רבה לשיח המקדים של המנהל/ת והמורה, טרם הצפייה בשיעור. בשיחה זו י/תציג המורה למנהל/ת את תכנון השיעור וחומרי העזר הנדרשים לה. מוצעות כאן מספר שאלות בסיסיות, לשיחה מקדימה זו. יחד עם זאת, ניתן להרחיב את היריעה ולהתאימה למורה ולתצפית הספציפית.

1. הצג/י תאור ואיפיון כללי של תלמידי הכיתה, תוך התייחסות גם לתלמידים עם צרכים מיוחדים, תלמידים מצטיינים ועוד.
2. מהן מטרות השיעור שתוכננו על-ידך? מה את/ה רוצה שהתלמידים ילמדו?
3. כיצד משתלב שיעור זה ביחידת לימוד רחבה יותר שתכננת? מה למדו, בהקשר לשיעור, לפני כן ומה ילמדו לאחריו?
4. באיזה אופן קיימת התאמה בין המטרות לבין צרכי התלמידים בכיתה ואף לבין מטרות רחבות יותר (תחום הדעת, תפיסה בית ספרית, יעדי המשרד לשנה"ל וכו')
5. איך את/ה מתכננת/ת לערב את התלמידים? מה יהיה מקומך בתהליך ההוראתי?
6. מה מתוכנן שהתלמידים יעשו? וכיצד יתמודדו עם האתגרים והפעילויות המתוכננות לשיעור (תכנון משימות וזמן). (מבחינה קוגניטיבית, מטה-קוגניטיבית, פיזית, חברתית, ערכית ועוד).
7. אלו אמצעים, חומרי עזר (פיזיים, טכנולוגיים וכו') ודרכי הוראה-למידה מתוכננים לשיעור? האם יש חומרים נוספים שאת/ה ממליץ/צה לעיין בהם לפני השיעור?
8. כיצד אתה מתכננת/נת לפתח בשיעור קשר אינטראקטיבי בין לבין התלמידים במהלך השיעור? בין התלמידים לבין עצמם?
9. אילו תגובות, קשיים והצלחות של תלמידים את/ה מצפה שיהיה צורך להתמודד עמם בשיעור? איך את/ה מתכננת/ת להעריך את מידת השיעור הנצפה ויעדיו? באילו פעולות אמצעים וכלים תשתמש/י? (הערכת מורה, הערכת תלמידים גם הערכה עצמית, הערכת עמיתים)
10. איך את/ה מתכננת/נת להשתמש בתוצאות ההערכה שיתקבלו בעקבות התהליך?
11. מה עוד תרצה/י ליידע אותי לפני התצפית?

2. תצפית בשיעור

שם המורה: _____ כיתה: _____ איפיון _____ תאריך התצפית: ____/____/____

תצפית ראשונה/שנייה/_____ מקצוע ונושא השיעור: _____

מיקום השיעור ביחידת הלימוד השלמה: _____ המקום בו מתבצע השיעור: _____ מספר התלמידים _____

מדד הערכה	מרכיבי המדד	תיאור	דרוג
תכנון וארגון ההוראה	ניהול השיעור וארגונו מטרות השיעור		
דרכי הוראה, למידה והערכה (הל"ה)	שימוש במגוון שיטות ואמצעים עבודה דיפרנציאלית תוך מתן מענה לשונות התלמידים		
	פיתוח חשיבה מסדר גבוה		
	שימוש במשוב והערכה במהלך ההוראה. (רובד אישי, קבוצתי, כיתתי).		
	שילוב טכנולוגיות תקשוב (ICT)		

להלן סולם הדרוג: מתחת לרמת בסיס (0), רמת בסיס (1,2), רמת מיומן (3,4), רמת מצטיין (5,6), רמת אומן (7)

	דרוג	תיאור	מרכיבי המדד	מדד הערכה	
			בקיאות בתחום הדעת הכרת תכנית הלימודים שימוש בשפה מקצועית התייחסות לקשיים אופייניים	תחום הדעת	
להלן סולם הדרוג: מתחת לרמת בסיס (0), רמת בסיס (1,2), רמת מיומן (3,4), רמת מצטיין (5,6), רמת אמן (7)			עידוד מעורבות והשתתפות פעילה של התלמידים אינטראקציה לימודית דינאמית	קשרי גומלין ואקלים כיתתי	
			סביבה פיזית: חזות הכיתה וארגונה סביבה לימודית מפעילה		
			פיתוח אווירה מכוונת-למידה והתנסות פעילה		
				אחר	אחר
				אחר	אחר

הערכה כוללת:

3. שיחת משוב לאחר התצפית

שיחת משוב זו היא חלק מהשיח הפדגוגי המתקיים כל העת בין המורה והמנהל/ת ובעלי תפקידים נוספים. התצפית בכיתה משמשת אבן-דרך בשיח זה ומטרתה היא ליצור מנוף לשיפור איכות ההוראה למידה באופן דיאלוגי ובונה.

ראוי ששיחת המשוב עם המורה תתקיים לאחר שהמנהל/ת סכמה/ה לעצמו/ה את התצפית בכתב, כולל העדויות השונות שנאספו בכיתה. מפגש זה ראוי שיתקיים ללא לחץ של זמן אך לא מאוחר ממספר ימים לאחר ביצוע התצפית.

ניתנות כאן מספר שאלות בסיסיות לשיח הפדגוגי שיתנהל בעקבות התצפית. יחד עם זאת, ניתן להרחיב את היריעה ולהתאימה למורה ולתצפית הספציפית.

1. באופן כללי, האם השיעור היה מוצלח? האם התלמידים למדו את מה שהתכוונת ללמד? איך את יודעת/ת זאת? אם לא – האם יודעת/ת מדוע? מה בדעתך לעשות בהמשך?
2. באיזו מידה תלמידים שונים היו מעורבים בשיעור?
3. האם שינית במהלך השיעור את התכנון המקורי? אילו מטרות חדשות צמחו ומדוע?
4. מה ניתן ללמוד מתוצרי התלמידים על המעורבות וההבנה של התלמידים?
5. האם יש לך הערות על המהלכים בכיתה, התנהגות התלמידים, השימוש במרחב, עד כמה הם תרמו ללמידה?
6. האם יש לך הערות על ההוראה- פעילויות, קבוצות, חומרים ומשאבים, עד כמה הם היו אפקטיביים?
7. אם הייתה לך אפשרות ללמד שיעור זה שוב לאותם תלמידים, האם היית עושה זאת אחרת? מדוע?

4. מסקנות מהשיח הפדגוגי

הדיאלוג בין המנהל/ת והמורה שהתרחש לאחר שיחת המשוב על התצפית - מוביל למספר מסקנות שניתן לראותם כפעולות לביצוע לעתיד- למורה ולעיתים גם למנהל/ת.

רשום/י את המסקנות אליהם הגעתם במשותף לאחר שיחת המשוב. מסקנות אלו חשובות במיוחד לאחר התצפית הראשונה.

מסקנות המנהל/ת:

5. דוגמאות אפשריות לתיעוד התצפית

מדד הערכה	מרכיבי המדד	דוגמאות אפשריות
תחום הדעת	בקיאות בתחום הדעת הכרת תכנית הלימודים שימוש בשפה מקצועית התייחסות לקשיים אופייניים	<ul style="list-style-type: none"> מתן ביטוי למושגים, עקרונות ותהליכים שיש להם זיקה להוראת תחום הדעת מתן ביטוי לדרכי החשיבה והחקר המותאמים להוראת תחום הדעת. תיווך תכני ההוראה למידה והערכה לקידום ההבנה ולהעמקת החשיבה. עידוד דרכי ייצוג מגוונות ומצבי למידה פתוחים הנותנים ביטוי למגוון נקודות מבט. התאמת התכנים לייחודיות הלומדים וצורכיהם.
תכנון וארגון ההוראה	ניהול השיעור וארגונו: מטרות השיעור התנהלות השיעור	<ul style="list-style-type: none"> המטרות של השיעור ברורות ומשתקפות בשיעור. מוקדש זמן הולם לחלקי השיעור השונים. השיעור ממוקד ביעדים ובהשגתם תוך התייחסות לצרכי התלמידים. מטרות הלמידה משקפות ציפיות גבוהות. לעתים מטרות השיעור מתרחבות או מקבלות דגש שונה תוך כדי השיח עם התלמידים.
דרכי הוראה, למידה והערכה (הל"ה)	מגוון שיטות ואמצעים עבודה דיפרנציאלית	<ul style="list-style-type: none"> גיוון והתאמה למטרת השיעור ולצרכי התלמידים, המורה מגיב ומגמיש השיטות על פי התפתחות השיעור בפועל. התייחסות לשונות בין היכולות והצרכים של התלמידים, למיצוי מיטבי של יכולות כלל התלמידים באחד או יותר מהרכיבים הבאים: <ul style="list-style-type: none"> זמן הוראה ולמידה חומרים ואמצעים (כולל טכנולוגיים) שיטות הוראה מטלות למידה מסגרות למידה (למידה עצמית/ יחידנית, שיתופיות בלמידה) בחירה
חשיבה מסדר גבוה		<ul style="list-style-type: none"> עידוד לחפש, להניח הנחות, לשער, חקירה ודרישה. שימוש בשאלות פתוחות; מתן זמן לחשיבה ולארגון תשובות; עידוד שאלות תלמידים; שימוש בשגיאות להעמקה; זימון השוואות, הכללות והמשגות; שימוש בשפת חשיבה: סיבה, ראייה, השערה; שימוש במארגני חשיבה, עידוד חשיבה ביקורתית ותהליכי חשיבה על חשיבה (מטה קוגניציה); עידוד יצירתיות; קישור לידע קודם. מאפשר לתלמידים זמן חשיבה לתכנון וארגון מחשבות ומעודד אותם לא למהר להציע פתרונות ובכך מעביר מסר שחשיבה היא תהליך המצריך זמן.
טכנולוגיות תקשוב (ICT)		<ul style="list-style-type: none"> למשל- שימוש נרחב במקורות מידע ברשת האינטרנט, שימוש באמצעי מדיה עשירים תוך מתן ביטוי להפעלה רבה של התלמידים. שימוש בהזדמנויות למידה חקרניות. הסתייעות במאגרי מידע מגוונים המצויים ברשת ובספריות. שימוש בעולמות וירטואליים ומעבדות וירטואליות לשם בדיקת השערות. שימוש בתקשורת על מנת לקיים שיתופי פעולה עם עמיתים ומומחים ברחבי תבל.
משוב והערכה		<ul style="list-style-type: none"> מספק משוב והערכה מקדמי למידה לדוגמה: הסבר הטעות או החסר בתשובת התלמיד, הסבר מה טוב בתשובה, ממוקד במשימה ולא בתלמידים, משקף אכפתיות ומותאם לצרכי הלומד.

דוגמאות אפשריות	מרכיבי המדד	מדד הערכה
<ul style="list-style-type: none"> • מקצה לתלמידים זמן וכלים לתיקון טעויות, לשיפור ביצועים ולשכתוב תוצרים. • מטפח אצל תלמידיו כישורים רפלקטיביים. • משלב מרכיבי הערכה עצמית של התלמידים ו/או הערכת עמיתים בתהליכי הלמידה 		
<ul style="list-style-type: none"> • יחסי גומלין מורה- תלמיד: יצירת תקשורת של המורה עם התלמידים. המורה כיוונה את רוב השאלות אל התלמידים והתלמידים פשוט נענו והגיבו על שאלותיה והכוונותיה של המורה, מורה שואלת שאלות והתלמידים עונים לרוב במילים ובמשפטים ספורים, ולרוב נכון, כלומר, הם השיבו את התשובות שנתקבלו או אושרו כנכונות על ידי המורה.. • תקשורת לימודית בין התלמידים מתבצעת רק בתיווך מורה • יחסי גומלין תלמיד- מורה כאשר הילד מגלה יוזמה ומבקש עזרה, או שבדרך כלשהי תבע מענה מן המורה לפני שתבעה מענה ממנו. • יחסי גומלין תלמיד- תלמיד התלמידים מחליפים רעיונות זה עם זה, מנהלים דיון בינם לבין עצמם, כשהם נעזרים או אינם נעזרים במורה. • רב כיוונית בין כל היחידים הנמצאים בכיתה על פי צרכי המשימה הלימודית 	<p>עידוד מעורבות והשתתפות פעילה של התלמידים</p> <p>אינטראקציה לימודית דינאמית</p>	<p>קשרי גומלין ואקלים כיתתי</p>
<ul style="list-style-type: none"> • הכיתה מסודרת ונקייה. • ישנם במרחב הסביבתי ביטויים לנושאים הנלמדים. מעדכן את המראה והארגון של הכיתה לפי תכנית הפעילות. • אמצעי הוראה וציוד (גם טכנולוגי) ספרים וספריות, ציוד אור קולי, ציוד שמע, מפות וגלובוסים, חשבוניות, מטולים, חומרי ציור ומלאכה, ציוד מדעי, כלי נגינה, אוספים, בעלי חיים, לוחות גיר, לוחות לבד, לוח חכם, לוחות מגנטיים, לוחות המציגים עבודות של מורים ושל תלמידים. • הסביבה הלימודית מספקת גירויי למידה מעניינים ורלוונטיים ומגבירה את מעורבות הלומד. • האמצעים המוצגים בסביבה בה מלמד המורה מסייעים ללמידה ומעורבות אקטיבית של הלומד. 	<p>סביבה פיזית חזות הכיתה וארגונה</p> <p>סביבה לימודית מפעילה</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • קיימות נורמות התנהגות ברורות: הקשבה, סבלנות, סובלנות, נימוס, הופעה ולבוש. • נשמרת מסגרת הזמנים של השיעור. • הפרעות, קונפליקטים והתנגדויות מטופלים בענייניות וביעילות, תוך שמירה על יחס מכבד. • התנהגות המורה רגועה ומאופקת, גם ברגעי משבר ותסכול. • המורים מכוונים לשונות הקיימת בין הלומדים. • השיעור מתנהל באווירה נעימה, נינוחה ומשתפת. • היחסים בין המורה והתלמידים ובין התלמידים חמים ומכבדים. • בכיתה יש לכידות חברתית גבוהה המשלבת דאגה ואכפתיות לצד יכולת לקידום מטרות, דרכי פעולה ומשוב. • המורה מגלה ערנות ורגישות לצרכים רגשיים אשר מתעוררים במהלך השיעור. 	<p>פיתוח אווירה מכוונת- למידה והתנסות פעילה</p>	